

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281 - 83/18
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 33465   датум: 25.10.2018.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Извештај о посети Станици граничне полиције Београд на Аеродрому "Никола Тесла"

-праћење поступања по препорукама НПМ-

Београд, октобар 2018. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (МДРИ-С), Комитет правника за људска права (ЈУКОМ) и Међународна мрежа помоћи (ИАН).

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен у "Сл. гласник РС" бр. 25/18.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЂЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Станица граничне полиције Београд на Аеродрому "Никола Тесла" (СГП)
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања по препорукама НПМ упућених у претходним извештајима и сагледавање актуелног стања у области миграција
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана
ДАТУМ ПОСЕТЕ	18. октобар 2018. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета није најављена.
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Милош Јанковић, <i>Заменик Заштитника грађана</i></p> <p>Чланови тима: Јелена Унијат, <i>Секретаријат НПМ</i> Јелена Јелић, <i>Секретаријат НПМ</i> Јелена Самарџић, <i>Секретаријат НПМ</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви службеници СГП остварили су сарадњу са тимом НПМ, пружили све информације којима располажу, омогућили увид у тражену документацију, приступ просторијама за задржавање и разговоре са затеченим странцима.

ТОК ПОСЕТЕ

На уводном састанку са руководством СГП представљен је тим НПМ и циљ посете. Након тога, НПМ је обишао просторије за задржавање странаца по основу Законика о кривичном поступку⁴ и Закона о прекршајима⁵, као и просторију у транзитној зони Аеродрома за смештај странаца којима је одбијен улазак у Републику Србију. Током обиласка наведених просторија, обављени су и разговори са затеченим странцима.

⁴ "Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014

⁵ "Сл. гласник РС", бр. 65/2013, 13/2016 и 98/2016 - одлука УС

1. Претходне посете

НПМ је СГП посетио 4 пута од почетка мигрантске кризе. Прва посета обављена је 2015. године⁶, а друге две посете обављене су 2016. године⁷ у циљу праћења поступања по препорука из Извештаја из 2015. године и праћења поступања према мигрантима, док је четврта посета обављена 2017. године⁸ ради праћења спровођења НПМ препорука упућених у Извештају из 2016. године.

2. Поступање по препорукама упућеним у претходним извештајима

Током посете, НПМ је утврдио да по већини препорука упућеним у извештајима из претходних година и даље није поступљено, осим препоруке која се односи на ангажовање преводиоца за потребе комуникације полицијских службеника са странцима, и то само у случајевима када им се одређује задржавање. Полицијски службеници наводе да се преводиоци позивају са списка преводиоца Министарства унутрашњих послова, као и да преводиоци увек присуствују саслушању страних државалања којима је одређено задржавање.

У ситуацијама када је странцима одбијен улазак у Републику Србију и који чекају повратак у земљу из које су дошли, присуство преводиоца се не обезбеђује, већ се комуникација са њима и поучавање о правима и њиховом правном положају, док чекају повратак углавном одвија на енглеском језику. Такође, подзаконским актом уз нов Закон о странцима⁹, израђен је двојезични образац (српско – енглески) „Одлука о одбијању уласка у Републику Србију“, који се уручује странцима којима је одбијен улазак. На овај начин, странци се писаним путем на енглеском језику могу упознати са разлогом одбијања уласка у Србију или немогућношћу наставка даљег путовања.

3. Актуелни подаци о поступању према странцима

Према наводима полицијских службеника СГП, од почетка 2018. године до тренутка НПМ посете, улазак у Србију на Аеродрому Никола Тесла одбијен је за 1679 странаца, од тог броја, за 165 странаца улазак је одбијен од 3. октобра текуће године, када је почео да се примењује нови Закон о странцима. Жалби на одлуке о одбијању уласка у Републику Србију до сада није било. Број лица која су упућена у Прихватилиште за странце са Аеродрома од почетка 2018. године је 29. Укупан број лица која су по основу Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве¹⁰ враћени Србији преко аеродрома је 2175, и то су углавном били држављани Републике Србије. Број потврда о намери да желе азил у Србији од почетка године издато је 325 странаца.

У тренутку НПМ посете, у просторији за задржавање лица којима је одбијен улазак у Србију била су смештена 4 странца (пореклом из Индије). Њима су уручене одлуке о одбијању уласка у Србију у шта се НПМ и уверио приликом обиласка ове просторије и разговора са њима. С обзиром да Републике Србија нема потписан споразум о реадмисији са Индијом, ова лица се не могу вратити у Индију, већ ће бити враћена за Ларнаку (Кипар) 20. септембара. Поред Индије, Србија нема потписан споразум о реадмисији ни са Ираном,

6 Извештај о посети НПМ бр. 71-59/15

7 Извештај о посети НПМ бр. 281-88/16 и Извештај о посети НПМ бр. 281-94/16

8 Извештај о посети НПМ бр. 281 - 81/17

9 "Сл. гласник РС", бр. 24/2018

10 Закон о потврђивању споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве ("Сл. Гласник РС - Међународни уговори", бр. 103/2007)

па је зато и отежан повратак њихових држављана у земљу порекла. Полицијски службеници СГП наводе, да од када је потписан безвизни споразум између Србије и Републике Иран (августу 2017. године) кроз Србију је прошло око 10.000 држављана Ирана. Од почетка 2018. године око 700 држављана Републике Индије који су ушли у Србију нису се појавили на летовима за повратак у земљу порекла. Сходно значајном порасту броја иранских држављана међу тражиоцима азила у Србији, Влада Републике Србије донела је Одлуку о престанку важења Одлуке о укидању виза за улазак у Републику Србију за држављане Ирана¹¹, која је, према наводима полицијских службеника, ступила на снагу 17. октобра 2018. године, те је од тада и број држављана Ирана који улазе у Србију преко Аеродрома опао. Од укидања безвизног режим Србије са Републиком Иран, углавном држављани Индије покушавају да уђу у Србију или преко ње наставе пут ка европским земљама.

Према службеним подацима, 14. октобра за 16 страних држављана је био одбијен улазак у Србију преко Аеродрома, 15. октобра за 31 страног држављанина, док је 16. окторба за 17 страних држављана одбијен улазак у Србију. Међу странцима којима је одбијен улазак у Србију било је и жена и деце, као и малолетника без пратње. Полицијски службеници СГП навели су да је један од проблема са којима се суочавају приликом враћања страних држављана којима је одбијен улазак у Србији то што Србија нема списак сигурних земаља. Такође, приликом враћања странаца у земље из којих су допутовали полицијски службеници се суочавају са разним непријатним ситуацијама. Наиме, страни држављани који се враћају по споразуму о реадмисији покушавају на различите начине да отежају рад полицијским службеницима и спрече свој повратак одакле су дошли.

Просторија у којима се задржавају странци којима је одбијен улазак у Србију или онемогућен даљи наставак пута услед неиспуњавања услова за даљи наставак путовања и даље није адаптирана у складу са препоруком НПМ. Поводом упућене препоруке у вези адаптације ове просторије, НПМ је, сходно члану 22. Опционог протокола, којим је прописано да су надлежне власти државе чланице дужне да размотре препоруке НПМ и ступе у дијалог са њим у вези са могућим мерама имплементације, организовао и састанак са представницима органа и установа у чијој надлежности је поступање по упућеним препорукама. На састанку који је одржан 23. новембра 2017. године констатовано је да је неопходно формирати просторију за смештај странаца која ће испуњавати важеће стандарде, нарочито у погледу површине, опремљености, хигијене, загрејаности, проветрености и осветљености. Међутим, од тада, па до тренутка НПМ посете и даље није ништа урађено поводом овог питања.

Полицијски службеници СГП наводе да је у последњих 10 дана, било 10 задржавања лица којима је одбијен улазак у Србију и против којих су поднете и кривичне пријаве, углавном због фалсификовања исправа. Број поднетих кривичних пријава против страних држављана који су у Србију ушли преко Аеродрома у 2017. години био је 114, док је од почетка 2018. године до тренутка НПМ посете тај број био 180. У оваквим ситуацијама припадници СГП контактирају надлежно тужилаштво и поступа се у складу са њиховим налозима. У тренутку НПМ посете у просторијама за задржавање по ЗКП и Закону о прекршајима била су смештена 2 држављанина Ирана по основу ЗКП.

Тим НПМ је извршио увид у документацију једног од ових лица и том приликом нису уочене неправилности приликом задржавања. Оно што и даље представља проблем приликом задржавања ових лица јесу просторије које не испуњавају у потпуности важеће стандарде. Наиме, просторије немају могућности дотока свежег ваздуха и природне

¹¹ „Службеном гласнику РС”, број 75/18 од 09. 10. 2018. године

светлости, нити постоји могућност да се задржана лице изведе на свеж ваздух, а није им обезбеђена ни постељина.

4. Разговор са странцима у просторији транзитне зоне Аеродрома и просторији за задржавање странаца по ЗКП и Закону о прекршајима

Тим НПМ обавио је разговор са једним странцем коме је одређено задржавање по ЗКП који је навео да је прегледан од стране лекара који му је рекао да не поседују лек који му је потребан као терапија. С обзиром да лице не говори довољно добро енглески језик, није се могло са сигурношћу утврдити коме се лице обраћало, имајући у виду да се увидом у електронску евиденцију задржаних лица могло констатовати да лекарски преглед није спроведен од почетка примене мере задржавања, односно исти није забележен. Како је лице било непосредно пре доласка НПМ у транзитној зони, могло би се претпоставити да је лице прегледао аеродромски лекар за време боравка у просторији у транзитној зони. Имајући у виду наведено, тим НПМ је усмено препоручио полицијским службеницима да лицу без одлагања омогуће лекарски преглед. Даље је навео да му је омогућен телефонски позив блиског лица, којом приликом је обавестио супругу о свом задржавању, као и да му је омогућено да ступи у контакт са невладиним удружењем Центар за помоћ и заштиту тражиоцима азили, који су му обезбедили и адвоката у поступку који је покренут против њега. На крају разговора лице је једино имало примедбу на чињеницу што не постоји могућност да се истушира.

Разговор је обављен и са странцима који су у тренутку НПМ посете били задржани у просторији транзитне зоне Аеродрома услед одбијања уласка у Србију. Странци су навели да су дошли туристички у Србију и да су планирали да остану 6 дана, али да им је одбијен улазак у Србију. Уручене су им одлуке о одбијању уласка у Србију. Сада чекају повратни лет за Индију, који је планиран за 20. октобра.